

Bible League International (Međunarodna biblijska liga)

Biblija: suvremeni hrvatski prijevod (SHP)

Bjelorusija, 2020., str. 1263.

U posljednjih se 20-ak godina sve intenzivnije javljaju novi hrvatski prijevodi Svetoga pisma. Ova dinamika hrvatskoga biblijskog prevodilaštva u spomenutom razdoblju osobito je uočljiva unutar protestantsko-evanđeoskog korpusa. Dovoljno je spomenuti samo neka imena, bilo da se radi o samim prevoditeljima ili samo o priređivačima svetopisamskih prijevoda, pa će se uočiti spomenuta dinamika biblijskog prevođenja u posljednja dva desetljeća: Jovanović (2002-2012), Đaković (2000), Vrtarić (1998-2013), Knežević (2001)... ovom popisu treba dodati i nepotpisane prijevode koji su poznati kao 'Varaždinski prijevod' (2006-2015), 'Čakovečka izdanja' (2011-2016). Dinamika svih ovih biblijskih prijevoda iscrpno je obrađena i objelodanjena u vrlo vrijednom radu – *Hrvatski bezimprimaturni biblijski prijevodi* (Knežević, Ruben, TFMVI, Zagreb, 2019).

Sredinom 2020. godine svjetlo dana ugledao je još jedan hrvatski prijevod Biblije, poznat pod nazivom *Suvremeni hrvatski prijevod* (SHP). Predgovor ovoga izdanja iznosi jasnu nakanu tog prijevoda – da se biblijskom čitatelju pruži poruka izvornoga biblijskog teksta u „jednostavnom obliku, uz zadržavanje pune jasnoće i razumljivosti“. Jasno razumijevanje biblijskog teksta bila je prevoditeljima jedna od vodilja u pripremanju ovoga izdanja. Ova nit vodilja više je nego dobrodošla, osobito nakon mnogih dosadašnjih biblijskih prijevoda koji, kolikogod među ovima neki bili i izvršni, ponekad u razini razumljivosti imaju problema u odnosu na prosječnog čitatelja. Bilo da se tu radilo o stilu (biblizmi), leksici (arhaični leksik) ili gramatici (arhaična glagolska vremena).

SHP, dakle, vrlo jasno u svome kratkom Predgovoru daje na znanje nakanu i cilj ovoga prijevoda. Uvod SHP daje čitatelju iznimno koristan i sažeti pregled Biblije uopće, o religijsko-povijesnim zadanostima u odnosu na ondašnji Izrael (*Priča o Abrahamu, Oslobođenje Izraela iz ropstva, Mojsijev zakon, Izraelsko kraljevstvo...* itd), ali i sažeti pregled tadašnjih religijskih skupina (*Židovske vjerske skupine*). Što se pak tiče uvodnog teksta za Novi zavjet, ovdje je prikaz drugačiji u smislu da je taj dio štur, preskroman, a djelomično i površan. U tom dijelu Uvoda, temeljni Isusov nauk i poruka oko Kraljevstva Božjega, tek se uzgred spominje, i to s pola rečenice. Nedostaju, pa makar i u šturim naznakama ili taksativno naveden ogroman i važan opus Pavlovih poslanica, problematika pastorene rane Crkve (1. i 2. Korinćanima, Filipljanima, Kološanima, 1. i 2. Solunjanima), zatim i novozavjetni tekstovi koji nose važne teološke osnove (Rimljanima i Efežanima).

U cjelini, prijevod SHP dobro se othrvao napasti već tradicionalnih, za suvremenog čovjeka često nerazumljivih biblizama, eufemizama, stilskih postpozicija i sličnih tradicionalnih jezičnih ili leksičkih instrumenata koji su prosječnom čitatelju Sveto pismo činili pomalo nerazumljivim, a Bibliju „zastarjelom“. Evo nekoliko primjera.

Bibilizmi i arhaizmi. Od biblizama (= ili arhaizama) pogledajmo dva pojma i neka prevodilačka rješenja. Noemi svoju snahu Rutu upućuje na to da se „lijepo (se) odjene pa idi na *gumno*“ (Ruta 3,3) (KS, Šarić, Grubišić, SHP). Koliki bi dio suvremenih čitatelja Biblije znalo što je to *gumno*? Ovo je ujedno i jedna od iznimaka gdje se SHP nije uspio othrvati ovom arhaizmu-bibilizmu pa iznaći bolje rješenje. Ali na većini drugih mjesta u tekstu SHP je uspješan. Primjerice, u Govoru na gori Isus prisposobljuje svoje sljedbenike sa svjetlom koje treba ljudima svijetliti, zato veli se: „ne žeže se svijeca da se stavi pod varičak“ (Mt 5,15) (KS, Šarić, Grubišić). Što je to varičak za prosječnog čitatelja? SHP zato prevodi ovako: „svjetiljku ne pale da bi je stavili pod *posudu*“ (Mt 5,15) (SHP).

Eufemizmi. Od mnogih eufemizama u biblijskom tekstu jest i onaj oko snošaja muškarca i žene, kada se koristi glagol poznati/upoznati. Tekst u evanđelju, koji naviješta začće Isusovoj majci Mariji, anđeo Gabrijel kaže: „začet ćeš i roditi sina i nadjenut ćeš mu ime Isus“ (Lk 1,31), Marijin je odgovor: „Kako će to biti kad ja muža ne *poznajem*?“ (Lk 1,34) (KS). SHP ovdje dobro prevodi „Kako je to moguće? Pa ja sam još *djevica!*“ (Lk 1,34)

Postpozicije. SHP također uspješno rješava tzv. postpozicije. Uglavnom u svih hrvatskih prijevoda imamo *Duh Sveti*, kao postpoziciju (= prilog ili pridjev slijede imenicu, umjesto da joj prethode), kojom se vjerojatno dodaje na svečanosti teksta. U SHP Duh ipak „postaje“ *Sveti Duh*. „*Duh Sveti* sići će na te“ (Lk 1,35) (KS, Šarić, Grubišić), a SHP ima: „*Sveti Duh* sići će na tebe i sila Svevišnjega prekrit će te“ (Lk 1,35).

Hvale je vrijedna i nije upitna nakana SHP oko jednostavnosti i razumljivosti. Ali u nekim će se segmentima pokazati da između *čitljivosti* i *vjernosti izvorniku* kompromis biva neizbježan. Na štetu izvornoga teksta. Dva primjera i primjedbe, koje mogu ilustrirati kako nastaje kompromis, s obzirom na izvornik, kada se (opravdano) teži jednostavnosti i čitljivosti.

Jedno je korištenje imena Božjega. Prevoditelj odlučuje kroz prijevod, sve varijacije imena Božjega, svesti samo na imenicu „Bog“, što dakako nije ime. U varijacijama Božjih imena, uz ona osnovna *yhvh, elohim, el* dolazi još cijeli niz imena Božjih koji zapravo čine jednu odista važnu teologiju imena (Božjih). Svako od tih na osebujan i osobit način zapravo ocrtava Božji identitet (*svemoć, svetost, suverenost*). Prevoditelj ovdje pretpostavlja da će čitatelj u imenici „Bog“ sve ovo moći iščitati?

U gramatičkom pogledu SHP slijedi trend da se od prošlih glagolskih vremena, za svršeno prošlo vrijeme koristi samo perfekt. Ovo je, naravno, reakcija na

arhaični aorist, gdje sve *bijaše*, svi nešto *čuše*, sav narod *ustaje* i svi *čitamo* SHP. Sasvim je legitimno arhaičnost zamijeniti govornim jezikom i glagolskim oblicima. Ostaje pitanje je li baš nužno i imali baš valjanog razloga da se radikalno i isključivo koristi samo jedan vremenski glagolski oblik jer se ovime može i „ublažiti“ pokoji tekst koji to ne bi trebalo. U izvještaju o stvaranju, Post 1, forsiranjem perfekta gubi se konotacija Božje moći i suverenosti. Naime, imamo: „u početku je Bog stvorio svijet“ (1,1), u procesu stvaranja potom slijedi cijeli niz: „Tada je Bog rekao“, „Bog je rekao...“ itd. Možda je prevoditelj mogao ponegdje, pa tako i ovdje, iskoristiti jedan lijepi hrvatski historijski prezent: „U početku stvori Bog“, ili „I Bog reče“. U perfektnom obliku ovi tekstovi djeluju samo kao izjavne rečenice oko djelovanja Stvoritelja. U ovom bi kontekstu „Bog reče“ (historijski prezent), mnogo jasnije komunicirao imperativnu konotaciju snage i suverenosti Stvoriteljeve.

Uvijek iznova se susrećemo s onim opetovanim pitanjem – koji je biblijski prijevod najbolji? Takvoga nema niti će ga ikad biti. Različiti biblijski prijevodi služe različitim namjenama i svrhama, kao i pristupi prevođenju. Neki od tih namijenjeni su čitljivosti za suvremenoga čovjeka, kao ovdje SHP. Drugi prijevodi pripremani su za proučavanje Biblije (npr. studijske Biblije), neki su namijenjeni javnoj službi Crkve (liturgijska služba). Metodološki, raspon prevođenja ide od onoga riječ-za-riječ, do parafraze, koja zapravo prepričava biblijsku poruku, pa u neku ruku i nije prijevod. Sve ovo ima svoje mjesto, vrijeme, vrijednost i važnost. Upravo stoga, raznolikost i broj prijevoda je uvijek iznova dobrodošao. SHP, svakako, daje svoje mjesto vrlo važnoj potrebi za čitljivošću i razumljivošću. Ovaj prijevod nije prvotno zamišljen da bude „studijska Biblija“, ali nalazi svoje mjesto baš onako kako su urednici to pojasnili u Predgovoru, da bude jednostavan, čitak i jasan. A to je upravo što suvremenom čovjeku i treba.

Danijel Berković